

Utlåtande 2003:135 RVII (Dnr 423-82/2001)

Resursfördelningen till äldreomsorgen och äldreomsorg för äldre med särskilda behov

Motion av Ann-Marie Strömberg (v) (2001:3)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att

1. en utredning görs av hur bostadsbeståndets utformning påverkar behovet av äldreomsorg
2. motion 2001:3 av Ann-Marie Strömberg (v) i övrigt anses besvarad med vad borgarrådet anför i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

I motion 2001:3, *bilaga 2*, till kommunfullmäktige föreslår Ann-Marie Strömberg (v) att resursfördelningen till äldreomsorgen utreds så att fördelningsnycklarna tar hänsyn till äldres inkomst och boendesituation. Samtidigt föreslås en utredning av behovet av äldreomsorg för olika etniska grupper och en utredning av vilket behov av äldreomsorg som äldre med icke åldersrelaterade funktionsnedsättningar har.

Remisser

Motionen har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta stadsdelsnämnd, Vantörs stadsdelsnämnd, integrationsnämnden, äldreomsorgsberedningen och kommunstyrelsens pensionärsråd.

Stadsledningskontoret anser att det befintliga resursfördelningssystemet inom äldreomsorgen, där hänsyn tas till kön, ålder, ensamboende/sammanboende och inkomst, täcker de behov motionären efterfrågar. Vidare menar stadsledningskontoret att staden har och planerar för verksamheter riktade till äldre med invandrarbakgrund. Kontoret anser även att behoven för äldre med icke åldersrelaterade funktionsnedsättningar i stor utsträckning tillvaratas genom att befintliga insatser fortsätter efter det att personen fyllt 65 år. Stadsledningskontoret anser därför att det inte finns anledning att särskilt utreda dessa frågor vidare.

Socialtjänstnämnden anser att motionen behandlar viktiga frågeställningar inom äldreomsorgen. Dessa bör beaktas vid fortsatt utredningsarbete inom de aktuella områdena.

Bromma stadsdelsnämnd föreslår att resursfördelningssystemet ses över. Fördelningsnycklarna tar inte hänsyn till att kvarboende skapar ökat behov av äldreomsorg och inte heller till att bostadens och bostadsområdets utformning påverkar behovet av äldreomsorg. När det gäller inkomstens påverkan på behovet av äldreomsorg menar nämnden att vid hög ålder är behovet av äldreomsorg stort oavsett inkomst.

Behovet av äldreomsorg för äldre med funktionshinder som inte kan relateras till ålder bör utredas. De verksamheter för äldre med invandrarbakgrund som bedrivs i staden bör ses som resurser för hela staden. Bromma har för få invånare ur en speciell etnisk eller kulturell målgrupp för att kunna bygga upp egna resurser och kompetenser.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd anser att stadens fördelningsnycklar tar hänsyn till socioekonomiska förhållanden. Nämnden har ingen erinran mot förslaget att utreda behovet av äldreomsorg för olika etniska grupper, men ser idag inget direkt behov av sådan verksamhet i stadsdelen. Motionären vill även att behovet av äldreomsorg för äldre med icke åldersrelaterade funktionsnedsättningar utreds. Nämnden anser att denna grupp idag kan få sitt vårdbehov tillgodosett inom befintliga äldreboenden och verksamheter.

Vantörs stadsdelsnämnd är positivt inställd till en översyn av stadens resursfördelningssystem. De har före 2001 tillskrivit kommunstyrelsen i detta ärende, men har meddelats att någon översyn inte var aktuell. Inom Vantör är andelen äldre invandrare fortfarande liten. Behovet av insatser löses ofta genom att anhöriga anställs för uppdraget. Någon särskild plan för äldre invandrades framtida behov har ännu inte tagits fram.

Integrationsnämnden anser att människors möjligheter att påverka och göra egna val är en central del i stadens integrationsarbete. Man hänvisar till att det pågår ett arbete inom äldreomsorgen för att införa ett pengsystem som skulle

skapa förutsättningar för egna val och en mångfald av vårdgivare med olika inriktning. Detta arbete innebär en översyn av stadens äldreomsorg i sin helhet som kommit att beröra allt från ersättningsnivåer till förutsättningar för att skapa en mångfald. Staden har redan tidigare uppmuntrat olika utförare av äldreomsorg och ser det som viktigt att den enskilde individen skall ha en möjlighet till olika val. I utredningen om införandet av en äldrepening har det varit viktigt att skapa ett system som innebär möjligheter att skapa förutsättningar för alternativa vårdformer.

Äldreomsorgsberedningen åberopar stadsledningskontorets tjänsteutlåtande som svar på motionen.

Kommunstyrelsens pensionärsråd åberopar stadsledningskontorets tjänsteutlåtande som svar på motionen.

Mina synpunkter

I budgeten för 2003 har kommunstyrelsen i uppdrag att i samråd med stadsdelsnämnderna göra en översyn av resursfördelningssystemet. Översynen ska bl.a. avse hur väl fördelningen av resurser avspeglar olika behov i olika delar av staden samt konsekvenserna av nämndernas olika driftsansvar för äldreboenden. Denna översyn görs bl.a. i avsikt att undersöka om de fyra variabler som nu ligger till grund för resursfördelningssystemet, kön, ålder i femårsklasser från 65 år, ensamboende/sammanboende samt inkomst i fem inkomstklasser avseende hushållets högsta inkomst avspeglar behoven på ett riktigt sätt. Den variabel som har störst betydelse idag är ålder.

Ann-Marie Strömberg efterfrågar också en utredning av behovet av äldreomsorg för olika etniska grupper i staden. Detta är verkligen viktigt med tanke på att flera invandrargrupper har hört av sig och vill att Stockholms stad startar profilboenden med personal som talar deras språk. Frågan är hur stort behovet verkligen är och om Stockholms stad har den bästa organisationen för att boenden ska startas.

En målsättning för staden måste vara att äldre får möjlighet att bo tillsammans med någon eller några från samma språkgrupp och/eller att det utvecklas dagverksamheter för olika språkgrupper. För att göra det möjligt krävs det ett samarbete mellan stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen. Det är ofta inte möjligt att starta ett helt hus för äldre från ett visst land utan av flera olika skäl, kan det vara bättre att inrätta en avdelning i ett befintligt äldreboende. Stadsdelsorganisation kan inverka på möjligheterna för nya boenden att komma till stånd. Det är ett risktagande för en stadsdel eller för en privat entreprenör att starta profilboende i och med att platserna av ekonomiska skäl

måste fyllas. För att kunna starta ett boende krävs ofta att de som bor där kommer från hela staden och ibland andra delar av regionen eller landet. Den enskilda stadsdelen startar inte boende i synnerhet om antalet personer som eventuellt efterfrågar ett sådant boende i den egna stadsdelen är relativt litet. Det behövs en samordning av resurser och en något annorlunda organisation för att förbättra situationen.

Äldreomsorgsberedningens kansli har fått i uppdrag att närmare överväga efterfrågan, och se över de planeringsförutsättningar som staden erbjuder för etablering av boenden med särskild inriktning.

Även hemtjänst och dagverksamhet behöver inrättas för fler språkgrupper. Idag finns det i Stockholms stad judisk hemtjänst, finsk, somalisk m.fl. Många anställda inom hemtjänsten är tvåspråkiga och ibland kan verksamheterna anpassas så att ett vårdbiträde från rätt språkgrupp kan serva en pensionär från samma språkgrupp. Många äldre med utländsk bakgrund vårdas av släktingar som har hemvårdsbidrag. Dagverksamheter finns bl.a. på finska, turkiska, iranska och jiddish.

Stadens äldreomsorg bygger på kvarboendep principen. Äldre människor skall så länge som möjligt kunna bo kvar hemma. Vi vet att arbetet i den öppna hemtjänsten är tyngre i stadsdelar där stora delar av bostadsbeståndet saknar hiss och bostäderna inte är anpassade för människor med funktionsnedsättningar. I första hand är det en fråga som ska lösas genom att på olika sätt anpassa bostaden eller erbjuda byte av bostad. Men det bör närmare belysas hur bostadsbeståndets utformning påverkar behovet av hemtjänst och servicehusboende. Fördelningsnycklarna tar inte hänsyn till om och i så fall på vilket sätt kvarboendep principen genererar ökat behov av äldreomsorg. En utredning ska göras i syfte att om möjligt väga in bostadsbeståndets utformning som en faktor inom ramen för resursfördelningssystemet. Målsättningen är att det ska vara klart inför 2005 års budget med omfattande funktionsnedsättningar som inte är åldersrelaterade är ofta personer som tillhör LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) personkrets och dessa personer har rätt till LSS insatser även efter det att de formellt blivit ålderspensionärer vid 65 års ålder. Från och med 1 januari 2001 har de också rätt att behålla sin personliga assistans efter fyllda 65 år. De äldre med medfödda eller förvärvade funktionsnedsättningar får ofta fortsätta i sina respektive verksamheter med samma insatser också som äldre. Äldre som har funktionsnedsättningar sedan tidigare i livet men som inte har tillhört LSS personkrets skall enligt stadens riktlinjer för biståndsbedömning få motsvarande insatser inom äldreomsorgen som tidigare. Insatserna skall vara individuellt utformade och anpassade till den enskildes behov. Kompetensutveckling pågår för att förbättra personalens kompetens när

veckling pågår för att förbättra personalens kompetens när det gäller omvårdnaden av äldre med psykiatriska sjukdomstillstånd både bland socialsekreterare, biståndshandläggare och vårdpersonal.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* (m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. motion 2001:3 av Ann-Marie Strömberg (v) avslås
2. därutöver anföras.

Motionären föreslår en utredning av stadens fördelningsnycklar för äldreomsorg utifrån de äldres inkomster och boendesituation. Inkomst är redan i dag, tillsammans med ålder, kön och sammanboende/ensamboende en avgörande variabel för resursfördelningen till äldreomsorgen. När det gäller ohälsotal anger stadsledningskontoret i sitt tjänsteutlåtande att denna variabel inte ger något signifikant genomslag för behov och kostnader för äldreomsorg, varför den inte längre tillämpas. Däremot är det ett generellt problem över hela staden att såväl kommunala som privata hemtjänstutövare inte fått några som helst ökade resurser 2003, och att tilldelningen för 2004 inte ens täcker löneökningarna.

Vi anser inte att någon ny utredning om fördelningen utifrån de äldres inkomster och boendesituation är nödvändig. Däremot är det viktigt att staden arbetar med att skapa boendeformer för äldre som underlättar arbetet för hemtjänstens personal, och ökar förutsättningarna för fler människor att i större utsträckning klara sig utan hemtjänst.

Omvandlingen av vissa servicehus till seniorbostäder med hyresrätt är en sådan förändring. Genom att ge fler äldre chansen till ett boende med hiss och vissa andra hjälpmedel, kommer fler att klara sig på egen hand. Dessutom skulle arbetsmiljön för hemtjänstens personal förbättras avsevärt.

Motionären föreslår också att staden utreder behovet av äldreomsorg för olika etniska grupper. Detta behov skulle kunna tillgodoses genom att det kundvalssystem som redan införts i hemtjänsten också införs för särskilda boendeformer för äldre. Ett pengsystem för hela staden, i kombination med generösa etableringsregler för privata alternativ, skulle leda till att fler äldre skulle kunna hitta en boendeform som passade deras individuella behov.

Motionärens tredje förslag handlar om att utreda behovet av äldreomsorg för äldre med icke-åldersrelaterade funktionsnedsättningar. Då dessa personer har rätt till stöd enligt LSS eller motsvarande insatser inom äldreomsorgen finns inget behov av en särskild utredning.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta att

1. en utredning görs av hur bostadsbeståndets utformning påverkar behovet av äldreomsorg
2. motion 2001:3 av Ann-Marie Strömberg (v) i övrigt anses besvarad med vad borgarrådet anför i utlåtandet.

Stockholm den 5 november 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
KRISTINA AXÉN OLIN

Margareta Olofsson

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Kristina Alvendal* (alla m), *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) med hänvisning till reservationen av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

I motion 2001:3, bilaga 2, till kommunfullmäktige föreslår Ann-Marie Strömberg (v) att resursfördelningen till äldreomsorgen utreds så att fördelningsnycklarna tar hänsyn till äldres inkomst och boendesituation. Samtidigt föreslås en utredning av behovet av äldreomsorg för olika etniska grupper och en utredning av vilket behov av äldreomsorg som äldre med icke åldersrelaterade funktionsnedsättningar har.

REMISSER

Motionen har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta stadsdelsnämnd, Vantörs stadsdelsnämnd, integrationsnämnden, äldreomsorgsberedningen och kommunstyrelsens pensionärsråd.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande från den 1 mars 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Stadens resursfördelningssystem för äldre, omfattande hemtjänst, dagverksamheter, korttidsboende, särskilt boende i servicehus och i äldreboende med heldygnsomsorg samt uppsökande- och förebyggande verksamhet för ålderspensionärer, sker utifrån fyra variabler; kön, ålder i femårsklasser från 65 år, ensamboende/sammanboende samt inkomst i fem inkomstklasser avseende hushållets högsta inkomst. Den variabel som har störst betydelse är ålder. Vad gäller ohälsotal har det visat sig att variabeln inte ger något signifikant genomslag varför den inte längre tillämpas.

Det genomsnittliga omsorgsbehovet i hela staden får bilda norm för de olika grupperna. Den variabel som har störst betydelse inom fördelningsnyckeln är ålder. Inkomstfaktorn visar skillnader i omsorgsbehov beroende av social bakgrund. Undersöknings- och statistikkontoret (USK) har beräknat att kostnaden per innevånare är ca nio gånger högre för den med lägst inkomst jämfört med dem i högsta inkomstklassen bland de yngsta pensionärerna. Skillnaden minskar sedan med stigande ålder. Stadsledningskontoret anser att det befintliga resursfördelningssystemet i tillräcklig hög grad tar de hänsyn som Strömberg efterfrågar.

Ett flertal verksamheter som riktas till äldre med invandrabakgrund växer fram och uppsökande verksamheter riktade till äldre och deras anhöriga pågår i staden. Olika intressegrupper och föreningar väcker stadsdelsnämndernas uppmärksamhet på sina respektive äldre landsmäns behov av insatser. Därmed kommer dessa intressen att ingå i den generella planeringen för insatser inom äldreomsorgen. I stadens äldreomsorgsplan noteras att äldre med invandrabakgrund och deras särskilda behov alltid skall beaktas. I äldreomsorgsplanen sägs bland annat att ”- vården skall präglas

skall beaktas. I äldreomsorgsplanen sägs bland annat att ”- vården skall präglas av den enskilde, dennes bakgrund och kultur, liksom respekt för den enskilde.”

I samband med budget för år 2001 beslutade kommunfullmäktige om utredning av införande av kundvalsmodell för äldreomsorgen. Utgångspunkten är att modellen ska öka valfriheten och stimulera till individanpassade lösningar. Genom att äldre tillsammans med sina anhöriga kan välja utförare kommer det att finnas möjlighet för utförare att tillmötesgå olika kulturella behov och profilera verksamheten mot speciella önskemål.

Äldre med omfattande funktionsnedsättningar som inte är åldersrelaterade är ofta personer som tillhör LSS personkrets och dessa personer har rätt till LSS insatser även efter det att de formellt blivit ålderspensionärer vid 65 års ålder. Från och med 1 januari 2001 har de också rätt att behålla sin personliga assistans efter fyllda 65 år. De äldre med medfödda eller förvärvade funktionsnedsättningar får ofta fortsätta i sina respektive verksamheter med samma insatser också som äldre. Äldre som har funktionsnedsättningar sedan tidigare i livet men som inte har tillhört LSS personkrets skall enligt stadens riktlinjer för biståndsbedömning få motsvarande insatser inom äldreomsorgen som tidigare. Insatserna skall vara individuellt utformade och anpassade till den enskildes behov. Stadsdelsförvaltningarna har inte i boendeplaneringsgrupperna gett uttryck för att dessa grupper skulle ha ett särskilt eftersträvat behov. Statskontoret anser att det därför inte finns anledning att särskilt utreda äldre invandrades behov av äldreomsorgsinsatser eller äldres med inte åldersrelaterade funktionsnedsättningar särskilda behov av äldreomsorg.

Socialtjänstnämnden beslutade den 26 april 2001 att åberopa socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på motionen.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande från den 5 april 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Stiftelsen Stockholms Läns Äldrecentrum bedriver på uppdrag av och med medel från Stockholms läns landsting projektet Äldre och Folkhälsa. Syftet är att ge kommuner och landsting underlag för fortsatt preventivt arbete med de äldre – i första hand för att öka antalet ”friska” och/eller självständiga år med god livskvalitet. Studien redovisas i ett stort antal delrapporter. En slutrapport beräknas vara klar till våren 2001. Syftet med delrapporten ”Äldreomsorgsutnyttjande 1993 och 1998” som utgör underlag för Ann-Marie Strömberg (v) motion anges vara att belysa hur äldreomsorgen fördelar sig efter ålder, kön och socioekonomisk grupp och hur utvecklingen varit mellan åren 1993 och 1998.

Förvaltningen delar Ann-Marie Strömberg (v) uppfattning att det är angeläget att ta tillvara aktuell forskning i arbetet med att utveckla stadens äldreomsorg. Den aktuella rapporten redovisar uppgifter om behov av delvis nya variabler i nyckeltalen för äldreomsorgen som bör utredas.

Kommunfullmäktige antog i december 2000 en ny äldreomsorgsplan för staden. I planen anges att många äldre har vuxit upp i helt andra kulturer och miljöer. Det finns språksvårigheter och kulturella skillnader. Staden ska på olika sätt stimulera till utveckling av vård och omsorg för äldre med utländskt ursprung. Den enskildas egna önskemål, traditioner och behov av t.ex. omsorg på det egna språket, ska få komma till uttryck. Många äldre förlorar sina kunskaper i svenska och behöver gemenskap med andra som talar samma språk och personal som kan kommunicera med dem. Framgångsrika exempel finns med dagverksamheter för olika språkgrupper. Fortsatt utveckling på detta område bör ske bl.a. tillsammans med frivilligorganisationerna för att öka livskvalitén för äldre med utländskt ursprung. Stadsdelsnämnderna bör bedriva uppsökande verksamhet för att informera om vad äldreomsorgen kan erbjuda.

Förvaltningen anser att med äldreomsorgsplanen som grund finns förutsättningar för att stadsdelsnämnderna ska kunna utveckla god äldreomsorg för äldre med utländsk bakgrund. Det är angeläget att i utvecklingsarbetet ta tillvara de erfarenheter och kunskaper som finns i frivilligorganisationerna. Äldreomsorg till äldre med utländsk bakgrund är som Ann-Marie Strömberg (v) påtalar ett utvecklingsområde.

Projektet Ledare för äldre med Utländsk bakgrund i Samverkan (PLUS) omfattar nio organisationer som driver verksamheter för äldre med utländsk bakgrund i Stockholm, de flesta med stöd från SotN och med projektledare från förvaltningen. PLUS är ett treårigt projekt som bedrivs i samverkan mellan SotN, integrationsnämnden och äldreomsorgsberedningen. Det finansieras delvis av regeringen. Organisationerna som ingår i PLUS anser att de skulle kunna tillföra äldreomsorgen kunskaper och erfarenheter såväl vad gäller råd i bostadsbedömningen, i utförandet och inte minst i planeringsarbetet i betydligt större omfattning än vad som sker för närvarande. Sammanlagt har förslaget tagit upp viktiga frågeställningar inom äldreomsorgen. Dessa bör beaktas vid fortsatt utredningsarbete inom de aktuella områdena.

Bromma stadsdelsnämnd beslutade den 29 mars 2001 att överlämna Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som svar på motionen samt anföra

Vi tar starkt avstånd från, som motionären framhåller, att utifrån inkomst som bärande princip fördela de äldres behov av insatser. Alla kommuninnevånare med behov av hjälpinsatser skall kunna få del av dessa oavsett ekonomi. Principen om likabehandling av medborgarna måste vara huvudprincip oavsett konstruktion av system. Alla skall betala samma avgift för samma tjänst. Utgifterna måste vidare anses som rimliga och ge utrymme för skälig behållning s.k. förbehållsbelopp, när skatt, hyra och avgifter är betalda.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande från den 12 mars 2001 har i huvudsak följande lydelse.

I Äldrecentrums rapport framhålls att det skett en förskjutning i befolknings-sammansättningen i Stockholm så att antalet yngre ålderspensionärer minskat, medan de som är 80 år och äldre ökat.

Utredningen menar att detta, tillsammans med att vårdtiderna minskat inom den slutna sjukvården, har ökat behovet av insatser från äldreomsorgen.

Det är främst andelen ålderspensionärer som bor i särskilda boendeformer med heldygnsomsorg som har ökat slår utredningen fast. Andelen med hemtjänst i ordinärt boende har ökat något, andelen med hemtjänst i servicehus är oförändrad, medan andelen som bor i servicehus utan att ha hemtjänst har minskat.

I Bromma har det förhållande uppstått som Äldrecentrums rapport påvisar

Antalet pensionärer minskar totalt medan behovet av äldreomsorg är oförändrat eller ökar.

Bromma har en stor andel pensionärer över 80 år (ca 40%) och antalet pensionärer över 90 år ökar.

Kvarboende tillämpas så långt som möjligt. Ambitionen är att de äldre inte skall behöva flytta om hälsan försämras utan få den vård och omsorg de behöver i det aktuella boendet. Kvarboende medför ett ökat behov av äldreomsorg.

Antalet platser i geriatrisk slutenvård har under de senaste åren minskat drastiskt i sjukvårdsområdet. Utvecklingen mot allt kortare vårdtider inom landstinget innebär merkostnader för den kommunala äldreomsorgen.

I Bromma saknar de flesta flerfamiljsfastigheter hiss. Detta är för många äldre den enda orsaken till att de behöver hemtjänstinsatser. För några är det också en anledning till att man söker bostad i servicehus. Bostadens beskaffenhet och bostadsområdets tillgänglighet är avgörande för möjligheten för äldre människor att bo kvar i sin invanda miljö och att leva ett så självständigt liv som möjligt.

Resursfördelningssystemet bör omgående ses över

USK:s befolkningsprognoser visar på ett sjunkande antal pensionärer totalt i stadsdelen. Genom resursfördelningssystemet reduceras därmed budgetramen för förmodat minskade behov av äldreomsorg. Den minskning av efterfrågan på äldreomsorg som förväntats har hittills uteblivit, vilket har inneburit mindre resurser och oförändrade eller till och med större behov. Det kan konstateras att behovet av äldreomsorg vid en vändning i befolkningskurvan inte har den följsamhet som förutsatts i resursfördelningssystemet. För Bromma stadsdelsförvaltning har följden blivit besparingar inom äldreomsorgen, vilket får till konsekvens att stadens målsättning om kvalitetshöjningar inte kan uppnås.

Budgeten för 2001 förutsätter en minskad efterfrågan på äldreomsorg motsvarande ett kostnadsbortfall på 5 mkr. Detta i konsekvens med kommunfullmäktiges budget i vilken man på förhand minskar nämndens anslag för 2001 med 5 mkr utifrån antagandet att USK:s prognos över minskat antal äldre invånare i stadsdelen också omedelbart leder till motsvarande minskad efterfrågan.

I en skrivelse till kommunstyrelsen (dnr 458-00-101) har stadsdelsnämnden påtalat att det resursfördelningssystem som tillämpas i staden omgående bör ses över. Nämnden pekar i skrivelsen på de särskilda svårigheterna inom äldreomsorgen i Bromma. Antalet pensionärer har totalt sett minskat i stadsdelen utan att för den skull antalet brukare minskat i motsvarande omfattning. Bromma har en stor andel som är 80 år och äldre. Det är de faktiska brukarna som utgör den faktiska kostnaden. Dessutom har Bromma ett stort geografiskt område med mycket villabebyggelse, vilket innebär att kringtiden för hemtjänsten blir stor med förflyttningar mellan bostäder som ligger utspridda. Eftersom hus i äldre bebyggelse saknar hiss, blir hjälpbehovet mer omfattande och inträder tidigare än för de pensionärer som bor i yngre stadsdelar, där man kan använda de tilldelade resurserna betydligt mer effektivt i form av ren omsorgstid.

Samband mellan inkomst och behov av äldreomsorg

Äldrecentrums utredning visar ett samband mellan inkomst och behov av äldreomsorg, d.v.s. personer med låg inkomst behöver äldreomsorg i högre utsträckning än personer med hög inkomst. Utredningen visar att skillnaden är störst bland de yngre ålderspensionärerna. Med åldern utjämnas skillnaderna med försvinner inte.

Äldre Brommabor har en något högre medelinkomst (166 000) än äldre i staden som helhet (152 000). I Bromma har ca 42% (1 600 personer) av de äldre över 80 år någon form av insats från äldreomsorgen. I gruppen 90 år och äldre är det ca 83% (553 personer) som har insatser från äldreomsorgen. Att de mycket gamla ofta behöver omfattande insatser i form av vård och omsorg illustreras av att ca 30% av de boende med heldygnsomsorg d.v.s. sjukhem, ålderdomshem eller gruppboende är 90 år och äldre. Detta förhållande tycks bekräfta att vid hög ålder är konsumtionen av äldreomsorg stor oavsett inkomst.

Behov av äldreomsorg för olika etniska grupper i staden

Bromma har jämfört med staden som helhet färre invånare med utländsk bakgrund. Enligt USK hade 10% av Brommas ålderspensionärer, ca 1000 personer, utländsk bakgrund. Några samlade önskemål om äldreomsorg med särskild etnisk eller kulturell inriktning har inte framkommit i Bromma. De individuella önskemål om hjälp av personal som talar det egna modersmålet eller har kunskap om den egna kulturen har så långt möjligt tillgodosetts genom personliga vårdbiträden eller köp av särskilt boende. Bromma har för få invånare ur en speciell målgrupp t.ex. etnisk eller kulturell, för att bygga upp egna resurser och kompetenser. De verksamheter som bedrivs i staden bör, som motionären skriver, ses som resurser för hela staden.

Behov av äldreomsorg för äldre med icke-åldersrelaterade funktionsnedsättningar.

Förvaltningen tror, liksom motionären, att behovet av äldreomsorg för personer med utvecklingsstörning eller psykiska funktionshinder som inte kan relateras till ålder kan förväntas öka och att dessa personers behov av bistånd inte kan tillgodoses tillfredsställande inom den traditionella äldreomsorgen. Förvaltningen stöder motionärens förslag att behovet av äldreomsorg för dessa grupper behöver utredas.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd beslutade den 22 mars 2001 att åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på motionen.

Reservation anfördes av vice ordförande *Rolf Brattström* (v) och ledamoten *Annacarin Wallin* (v) som yrkade bifall till motionen.

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande från den 21 februari 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Motionären föreslår att behovet av ändrade fördelningsnycklar med hänsyn taget till de äldres inkomster och boendesituation utreds.

Förvaltningen anser att stadens fördelningsnycklar tar hänsyn till socioekonomiska förhållanden. Det är ett känt faktum att grupper med låg inkomst har sämre hälsa än grupper med hög inkomst.

Motionären föreslår vidare att behovet av äldreomsorg för olika etniska grupper i staden utreds.

Förvaltningen har ingen erinran mot förslaget. Inom Enskede-Årsta stadsdelsförvaltning finns dock idag inte något känt behov av särskilda omsorgsinsatser riktade till någon speciell invandrargrupp. På Stureby sjukhem har det tidigare funnits en sjukhemsavdelning med inriktning mot personer från Estland. Denna avdelning har dock varit tvungen att ändra inriktning på grund av bristande undsättning. Som nämns i motionen finns det ett visst utbud av dagverksamheter och även särskilda boendeformer i staden, som inriktat sig mot någon speciell grupp. Till dessa verksamheter och särskilda boenden kan alla som vill och har behov ansöka.

I motionen framförs vikten av att kunna få vård och omsorg av personal, som behärskar det egna modersmålet och den egna kulturen.

I förvaltningens verksamheter såsom sjukhem, gruppboende, ålderdomshem, servicehus samt hemtjänsten finns anställd personal med representation från flera olika kulturer.

Motionären vill även att behovet av äldreomsorg för äldre med icke åldersrelaterade funktionsnedsättningar utreds.

Förvaltningen anser att denna grupp idag kan få sitt vårdbehov tillgodosett inom befintliga äldreboenden och verksamheter.

Vantörs stadsdelsnämnd beslutade den 26 april 2001 att som svar på motionen åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande från den 29 mars 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Äldre- och handikappomsorgen i Vantör är positivt inställd till en översyn av stadens resursfördelningssystem. Vantörs stadsdelsnämnd har tidigare tillskrivit kommunstyrelsen i detta ärende men, har meddelats att någon översyn inte är aktuell.

Äldreomsorgen i Vantör har stora ekonomiska problem och tills vidare måste biståndsbedömningen ske utifrån ett betydligt mer restriktivt förhållningssätt än vad som anges i stadens riktlinjer. En undersökning av stadsdelens biståndsbedömning enligt Åsim- metoden har nyligen påvisat att biståndsbedömningen i Vantör ej kan betraktas som för generös, snarare något mindre generös än i övriga undersökta stadsdelar. Trots detta är ytterligare restriktivitet nödvändigt för att uppnå budgetmålen. Fördelningsnycklarna – förutom att ej ta tillräcklig hänsyn till Landstingets folkhälsostatistik – ger inte tillräcklig kompensation för yngre äldreomsorgstagare.

Ann-Marie Strömberg har rätt när hon skriver att äldreomsorgstagande hos de yngre pensionärerna ökar. I Vantör är för närvarande var tredje boende inom heldygnsomsorgen under 80 år.

Äldre med annan problematik kräver särskilda lösningar men orsakar också kostnader som svårigen ryms inom nuvarande fördelningssystem. Förutom äldre med psykiska funktionsnedsättningar finns ett flertal äldre med social problematik inom Vantör. Det är numera inte ovanligt att behöva finna lösningar för äldre som blir vräkt eller behöver omvårdnadsboende antingen på grund av eget missbruk eller på grund av missbruk inom familjen.

En tydlig struktur för framtida planering för Vantörs äldre invandrare har fortfarande inte tagits fram. De äldre invandrarna är fortfarande få till antalet och äldreomsorgsbehov löses ofta genom ekonomisk ersättning till familjemedlemmar. Förvaltningen har dock noterat att begreppet 'gammal' används ovanligt tidigt inom flera invandrargrupper och att det här ansöks om insatser för personer som inom äldreomsorgen fortfarande betraktas som relativt unga.

Integrationsnämnden beslutade den 24 april 2001 att avslå motionen och i övrigt anföra följande.

Människors möjligheter att påverka och göra egna val är en central del i staden integrationsarbete. Nämnden är därför positiv till att ytterligare initiativ för att öka valfriheten. Inom äldreomsorgen pågår det nu ett arbete för att införa ett pengsystem som skapar förutsättningar för egna val och en mångfald av vårdgivare med olika inriktning. Detta arbete innebär en översyn av stadens

givare med olika inriktning. Detta arbete innebär en översyn av stadens äldreomsorg i sin helhet som kommit att beröra allt från ersättningsnivåer till förutsättningar för att skapa en mångfald. Staden har redan tidigare uppmuntrat olika utförare av äldreomsorg och ser det som viktigt att den enskilde individen skall ha en möjlighet till olika val.

I utredningen om införandet av en äldrepeng har det varit viktigt att skapa ett system som innebär möjligheter att skapa förutsättningar för alternativa vårdformer. En ytterligare viktig del i att arbeta för dessa förutsättningar pågår redan genom arbetet inom t.ex. PLUS-projektet och de olika seminarier som genomförts inom detta område. Detta arbete för att öka kompetensen och förståelsen för olika vårdnadsbehövande är mycket positivt. Glädjande nog finns det i dagsläget redan ett intresse från olika håll att skapa en mångfald av vårdformer med inriktning på olika grupper av äldre som t.ex. olika invandrargrupper.

Reservation anfördes av *Py Börjeson* (s) som åberopade förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på motionen.

Reservation anfördes av *Ann- Margrethe Livh* (v) och *Paul Lappalainen* (mp) som yrkade bifall till motionen.

Integrationsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 26 februari 2001 har följande lydelse.

De fördelningsnycklar staden använder för att fördela resurser till äldreomsorgen är komplexa och innehåller många olika variabler, där också socioekonomiska faktorer ingår. Staden har således försökt täcka in de aspekter som ska ligga till grund för att resursfördelningen inom äldreomsorgen ska uppfattas som rimlig. Förvaltningen saknar erforderliga detaljkunskaper för att kunna bedöma om fördelningsnycklarna på ett tillfredsställande sätt beaktar de socioekonomiska förhållanden som motionären lyfter fram.

Av de pensionärer som bor i Stockholm har cirka 10 % hemtjänst och ytterligare 10 % bor i någon form av äldreboende. 80 % av pensionärerna klarar sig således själva eller med hjälp av någon anhörig. Svenskar, nordbor och västeuropéer har uppvisat ett likartat behov av äldreomsorg, medan personer från andra länder har en betydligt lägre efterfrågan. Detta mönster håller på att förändras och alltfler personer med utländsk bakgrund förväntas inom den närmaste framtiden efterfråga äldreomsorg. Antalet personer med utländsk bakgrund i Stockholm som är över 65 år uppgår till cirka 18 000 och motsvarande personer mellan 50 och 64 år är närmare 30 000. Det gäller därför att staden på olika sätt ser till att möta det kommande ökade behovet av

för att staden på olika sätt ser till att möta det kommande ökade behovet av äldreomsorg för dessa personer.

Äldre personer med utländsk bakgrund uppfattar sin egen hälsa som sämre än äldre svenskfödda personer. Enlig Folkhälsoinstitutet har dock få objektiva skillnader konstaterats beträffande sjukdomstillståndet. En hälsorapport om invandrabakgrundens betydelse för folkhälsan, utförd på uppdrag av Stockholms läns landsting, pekar på att det inte är invandrabakgrunden i sig som har störst betydelse för hälsan, utan den socioekonomiska tillhörigheten. Till stor del beror den sämre hälsan hos personer med utländsk bakgrund på att arbetskraftsinvandrarerna ofta hänvisades till de tunga och slitsamma arbetena.

Att alla människor har sociala, kulturella och hälsorelaterade behov som behöver tillgodoses är viktiga utgångspunkter för planering och dimensionering av samhällets resurser för vård och omsorg. Om dessa behov tillgodoses skapas bra förutsättningar för social tillhörighet, samhörighet och ömsesidig förståelse. Att tillhöra en grupp som har likartade erfarenheter och där man känner sig förstådd, kan bekräfta identiteten, ge självkänsla och meningsfullt livsinnehåll. Eftersom en stor del av Sveriges befolkning kommer från andra länder är det viktigt att samhällets erbjudanden om vård och omsorg också tar hänsyn till ovan nämnda förhållanden.

Stadens integrationsprogram har lagt fast att alla i staden måste bidra till att bryta segregationen och verka för en ökad integration. Denna strävan måste dock vägas mot den enskildes behov. I synnerhet borde detta gälla för en äldre person med utländsk bakgrund. Om denne inte upplever sig själv som integrerad i det svenska samhället utan har ett behov av att få sin äldreomsorg på sitt eget språk tillsammans med personer med likartad bakgrund borde staden sträva efter att tillgodose detta behov. Förvaltningen ställer sig därför positiv till förslaget att utreda behovet av äldreomsorg för olika etniska grupper i staden.

En utgångspunkt i stadens äldreomsorgsplan är att själv kunna välja vilken vård och omsorg man vill ha som äldre. Många forskningsrapporter har visat, att äldre med utländsk bakgrund har speciella behov. Bland annat handlar det om behovet av omsorg på sitt eget språk och att hänsyn tas till individens bakgrund och kultur.

Staden har en uttalad förhoppning att olika företag eller organisationer ska ta initiativ till att inrätta och driva olika former av äldreboenden. I viss mån gäller detta också för äldre personer med utländsk bakgrund. Förhoppningen har varit, att olika invandrarorganisationer ska ta initiativ till att driva etniska äldreboenden. Att driva äldreboende är dock en komplicerad fråga där det krävs en omfattande kapacitet och kompetens inom verksamhetsområdet, liksom kunskap om de lagstiftningar och regelsystem som berör äldreomsorgen. Det är sannolikt få av stadens invandrarföreningar som klarar av dessa krav.

Staden skulle också kunna vända sig till de aktörer på marknaden som tillhandahåller äldreomsorg och av dessa upphandla äldreomsorg för vissa specifika etniska grupper. Utifrån den "äldrepeng" som staden kommer att införa borde aktörerna själva, på grundval av det behov som finns, kunna erbjuda äldre personer från dessa grupper vård och omsorg på deras eget språk och utifrån deras egen kulturella bakgrund. För att på bästa möjliga sätt tillgodose behovet är det viktigt att

att på bästa möjliga sätt tillgodose behovet är det viktigt att samverka och samråder med de berörda grupperna. Inom socialtjänstförvaltningen finns PLUS-projektet (Projektet Ledare för äldre med Utländsk bakgrund i Samverkan) som också skulle kunna ge värdefull kunskap i dessa frågor. I projektet ingår ett 10-tal organisationer som i Stockholm driver verksamhet för äldre med utländsk bakgrund.

Det finns ett stort antal äldre som aldrig lärt sig kommunicera på svenska på ett tillfredsställande sätt och många personer med utländsk bakgrund tappar det svenska språket när de blir äldre. Som motionären påpekar är det särskilt viktigt att dessa personer kan få bistånd av personal som behärskar det egna modersmålet och kulturen. En möjlighet till detta är i större omfattning inrätta äldreomsorg som bygger på de äldres etniska och kulturella bakgrund.

Inom äldreomsorgen i staden finns idag många anställda med utländsk bakgrund och som samtidigt behärskar många olika språk. Detta är en stor resurs som borde kunna utnyttjas bättre för att tillgodose det växande behovet av omsorg på det egna språket för äldre med utländsk bakgrund. Genom ett utökat och förbättrat samarbete med näraliggande kommuner samt inom och mellan stadsdelsförvaltningar kan dessa anställdas språkkompetens bättre tillvaratas för att tillgodose de äldres behov av hjälp och omsorg av personer som är bekanta med deras kultur och kan deras språk. Detta gäller oavsett om de äldre bor kvar hemma eller har flyttat till ett särskilt äldreboende.

En form av omsorg för äldre invandrare med utländsk bakgrund som bedrivs inom staden är att ersätta någon anhörig för att tillgodose den äldres hjälpbehov, så kallad anhöriganställning. Det är övervägande kvinnor som anställs inom denna vårdform, liksom inom äldreomsorgen i övrigt. Bland dessa anställda finns det ofta en kluven inställning till denna form av hjälp. I olika studier framhålls det självklara, oftast kulturellt betingade, ansvaret för och glädjen i att ta hand om sina anhöriga samtidigt som många hellre velat att den offentliga äldreomsorgen hade erbjudit äldreomsorg på den äldre anhöriges eget språk. Ett annat alternativ till anhöriganställning vore att inrätta arbetslag med personer med olika språk- och kulturkompetens som skulle kunna vara en resurs för hela staden.

Kunskapen om möjlighet till hjälp från samhället är ofta bristfällig hos många äldre med utländsk bakgrund. Utökad information riktad till olika etniska grupper är därför viktig för att dessa personer ska få reella möjligheter att göra ett aktivt val av vård och omsorg. Eftersom det inom vissa etniska grupper inte är ovanligt att många äldre är analfabeter eller har stora svårigheter att läsa och förstå skriftlig information borde även andra former för information användas, exempelvis uppsökande verksamhet. Invandrarorganisationerna i staden har här en viktig uppgift när det gäller att nå ut med information till äldre personer med utländsk bakgrund om samhällets möjligheter till vård och omsorg.

Det är viktigt att öka medvetenheten om de speciella behov av vård och omsorg som finns hos äldre personer med utländsk bakgrund. Som ett led i detta har integrationsförvaltningen, i samarbete med socialtjänstförvaltningen, stadsledningskontoret samt föreningar som arbetar med äldre med utländsk bakgrund, under hösten år 2000 anordnat tre seminarier med detta tema. Målgruppen var förtroendevalda, personal inom stadens äldreomsorg, pensionärsråd,

inom stadens äldreomsorg, pensionärsråd, invandrarföreningar samt andra intresserade. Intresset för seminarierna var stort och behovet av etniska äldreboenden lyftes också fram. Stadsledningskontoret har uttalat ambitionen att även fortsättningsvis uppmärksamma äldre invandrares situation i de utbildningar

Äldreomsorgsberedningen beslutade den 6 april 2001 att åberopa stadsledningskontorets tjänsteutlåtande som svar på motionen.

Reservation anfördes av *Majken Wennberg* (v), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av *ordföranden, Louise du Rietz-Svenson* (m), *Joel Lagerberg* (m) och *Margareta Björk* (m), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av *Leif Rönngren* (s) och *Ann-Marie Furumark* (s), bilaga 1.

Kommunstyrelsens pensionärsråd beslutade den 30 mars 2001 att som svar på motionen åberopa stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

RESERVATIONER M.M.

Äldreomsorgsberedningen

Reservation anfördes av Majken Wennberg (v) enligt följande.

Äldreomsorgsberedningen beslutar

- att till kommunstyrelsen överlämna stadsledningskontorets tjänsteutlåtande,
- att för sin del tillstyrka motionen, samt
- att som svar på motionen anför följande:

Den i motionen nämnda rapporten från Äldrecentrum visar ett tydligt samband mellan låg inkomst och stora vårdbehov. Pensionärer med låg inkomst behöver äldreomsorg i betydligt högre utsträckning än pensionärer med högre inkomst, i synnerhet i de lägre åldersgrupperna. Förklaringen är enkel, tunga, slitsamma och lågavlönade arbeten sliter på kroppen och gör att vårdbehov uppstår tidigare, men ger inte utdelning i hög pension.

De äldres bostadssituation påverkar arbetet inom äldreomsorgen. Många av stadens äldre bor i flerfamiljshus utan hiss och i små, icke handikappanpassade lägenheter. Detta tillsammans med kvarboendeprincipen, att äldre i allt större utsträckning skall kunna bo kvar i sina hem, gör att arbetet inom äldreomsorgen blir allt tyngre.

Stockholm är en segregerad stad. Både medborgarnas inkomster och bostadsbeståndens utformning varierar mycket mellan olika stadsdelar. Det är ingen tillfällighet att stadsdelsnämnder där bostadsbeståndet domineras av flerfamiljshus utan hiss, samtidigt som genomsnittsinkomsten är låg, har problem att få ekonomin inom äldreomsorgen att gå ihop, samtidigt som stadsdelsnämnder, dominerade av villaområden och med högre genomsnittsinkomst kan ha ekonomiska överskott inom äldreomsorgen. Äldreomsorgsberedningen anser att nuvarande fördelningsnycklar inte tar tillräcklig hänsyn till de socioekonomiska faktorer som gör att vårdtyngden kan se mycket olika ut i olika stadsdelar. Inte heller tar nuvarande fördelningsnycklar hänsyn till att bostadsbeståndets utformning påverkar både vårdtyngden och resursbehovet inom äldreomsorgen. Det finns därför anledning att utreda behovet av ändrade fördelningsnycklar med hänsyn tagen både till de äldres inkomster och till de äldres boendesituation.

Rapporten från Äldrecentrum påvisar också en mycket kraftig ökning av behovet av äldreomsorg för pensionärer från länder utanför Västeuropa, i synnerhet bland de yngre pensionärerna. Förklaringen kan vara såväl att det är tidigare arbetskraftsinvandrare med tunga slitsamma jobb som nu uppnått pensionsålder, men också att äldre flyktingar och äldre anknytningsinvandrare har dålig hälsa redan vid ankomsten till Sverige.

Avinstitutionaliseringen inom psykiatri och omsorg gör att det också finns anledning att anta att det i framtiden också kommer att finnas ökande behov av äldreomsorg för psykiskt funktionshindrade.

Hur stora behoven är av äldreomsorg för olika etniska grupper och för äldre med icke-åldersrelaterade funktionsnedsättningar är har inte utretts, inte heller i vilken omfattning det finns önskemål om särskilt anpassad äldreomsorg.

Hur stora dessa särskilda behov är har inte utretts, inte heller i vilken omfattning det finns önskemål om särskilt anpassad äldreomsorg. Planeringen av stadens ekonomi skall inte utgå ifrån i vilken utsträckning starka påtryckargrupper gör sig hörda, resultatet kan då bli mycket missvisande, inte heller skall organisationer vara tvingade att "starta eget" eller bli uppmanade att "lägga anbud" när de framför önskemål om äldreomsorg utifrån sina specifika behov.

Behoven ser olika ut inom olika stadsdelsnämnders områden och alla stadsdelsnämnder kan inte ha full täckning för alla behov. Det får inte heller finnas murar mellan stadsdelsnämnderna. Det finns därför anledning att utreda i vilken utsträckning det finns behov av äldreomsorg för äldre med särskilda behov, om det finns önskemål om sådan äldreomsorg och hur denna i så fall kan utformas. Utredningen bör också inbegripa i vilken utsträckning det finns personal med speciell kompetens, flerspråkig personal, personal med specialkompetens beträffande psykiska funktionsnedsättningar m.m.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden, Louise du Rietz-Svenson (m), Joen Lagerberg (m) och Margareta Björk (m) enligt följande.

Införandet av en valfrihetsmodell med äldreomsorgspeng innebär en stor och viktig förändring av förutsättningarna att bedriva vård och omsorg för äldre. Lika villkor ska skapas för kommunala och privata aktörer. Med lika villkor för alla aktörer ökar förutsättningarna att starta nya boenden med olika inriktningar, utifrån de äldres egna behov och önskemål.

Stadsledningskontoret har också i uppdrag att i dialog med frivillig- och intresseorganisationer utreda behovet av boende med olika profil för grupper med olika behov samt hur sådana ska kunna tillskapas vid planering av nya äldreboenden.

Särskilt uttalande gjordes av Leif Rönngren (s) och Ann-Marie Furumark (s) enligt följande.

Motionen tar upp viktiga och aktuella problem. Tyvärr grundar sig problematiken de facto på att det råder resursbrist inom stadens äldreomsorg. Dagens resursfördelningssystem som bl.a. grundar sig på variablerna kön, ålder, ensamboende/sammanboende och inkomst, borde idag utökas med variablerna folkhälsa och ohälsa. Det handlar dock fortfarande till sist om att mer pengar i resursfördelningssystemet skulle göra vardagen bättre för de äldre.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2001:3

**2001:3   Motion av Ann-Marie Strömberg (v) om
resursfördelningen till äldreomsorgen och
äldreomsorg för äldre med särskilda behov**

Rapporten "Äldreomsorgsutnyttjande 1993 och 1998" genomförd och utgiven av Stiftelsen Stockholms Läns Äldrecentrum innehåller uppgifter som bör leda till eftertanke inför utformningen av den framtida äldreomsorgen.

Det finns utifrån rapporten anledning utreda följande:

- ✍ resursfördelningen till stadsdelsnämnderna
- ✍ ökande behov av äldreomsorg för äldre med invandrarbakgrund
- ✍ behov av äldreomsorg för äldre med icke-åldersrelaterade funktionsnedsättningar.

Rapporten från Äldrecentrum påvisar att pensionärer med låg inkomst behöver äldreomsorg i betydligt högre utsträckning än pensionärer med högre inkomst. Den påvisar också att samtidigt som antalet pensionärer i åldersgruppen 75 - 84 år har minskat totalt, har ändå andelen i denna åldersgrupp som behöver äldreomsorg ökat. Vidare påvisas en kraftig ökning av behovet av äldreomsorg för pensionärer från länder utanför Västeuropa, i synnerhet bland de yngre pensionärerna.

Det finns flera förklaringar till ovanstående. Stora omvälvande förändringar har skett inom vård och omsorg: psykiatrireformen, kommunernas övertagande av ansvaret för boende och sysselsättning för utvecklingsstörda, det ökande antalet äldre med invandrarbakgrund, allt kortare vårdtider på akutsjukhus och inom geriatriken. Sammanfattningsvis ställs kommunerna inför kravet att inom äldreomsorgen klara vården av människor med både större vårdbehov och med mera varierande vårdbehov än tidigare.

Stadens Äldreomsorgsplan bygger på kvarboendeprincipen. Äldre människor skall så länge som möjligt bo kvar i sina egna lägenheter. Det brukar förutsättas att de yngre pensionärerna klarar sig utan bistånd i hög

utsättas att de yngre pensionärerna klarar sig utan bistånd i hög utsträckning och att det är först i 80-årsåldern som ålderskrämporna och därmed biståndsbehovet inträder. Stadens fördelningsnycklar tar inte hänsyn till att pensionärer med lägre inkomster har större behov av äldreomsorg. Inte heller tar fördelningsnycklarna hänsyn till att kvarboendep principen genererar både ökat behov av äldreomsorg och gör arbetet i den öppna hemtjänsten tungarbetat i de stadsdelar där stora delar av bostadsbeståndet saknar hiss och där lägenheterna inte heller är anpassade för människor med funktionsnedsättningar.

Bland de äldre med invandrabakgrund finns det äldre arbetskraftsinvandrare som haft tunga och slitsamma arbeten och därför behöver äldreomsorg vid yngre år. Det finns också äldre som kommit som flyktingar och har traumatisk bakgrund och vårdbehov orsakade av detta. Det finns äldre anknytnings-invandrare som är gamla och skröpliga redan vid ankomsten till Sverige. Många äldre med invandrabakgrund har ett långt arbetsliv i Sverige bakom sig. Samtidigt gäller beträffande språkkunskaper principen "sist in, först ut". Språkkunskaper förvärvade vid vuxen ålder kan försvinna och de äldre blir i behov av bistånd på sitt ursprungliga modersmål. För de som är äldre redan vid ankomsten till Sverige blir det ofta inte aktuellt med att lära sig svenska språket.

Att kunna få bistånd av personal som behärskar det egna modersmålet och den egna kulturen, att kunna bli förstådd och förstå, att få den mat man är van vid och kunna fira sina kulturella och religiösa högtider är lika viktigt för alla. Det går heller inte att förutsätta att anhöriga tar hela ansvaret. Alla äldre har inte anhöriga och relationerna är inte heller alltid sådana att anhörigvård fungerar. Anhörigvård förutsätter alltid frivillighet - för båda parter.

Det finns i staden flera dagverksamheter för äldre med invandrabakgrund. Några exempel: Kista stadsdelsnämnd driver en dagverksamhet för äldre iranier. Det finns i Tensta en dagverksamhet för äldre greker. Casa de Chile driver dagverksamhet för äldre spankstalande. Judiska församlingen har en väl utbyggd och väl fungerande vårdkedja med olika verksamheter för äldre. Föreningen för iranska seniorer har uttryckt önskemål om att få till stånd ett äldreboende för äldre iranier och Kurdiska kulturföreningen önskar driva dagverksamhet för äldre kurdisktalande. I Tensta kommer ett äldreboende för äldre turkar att starta.

Det är dock osäkert hur stora behoven av äldreomsorg med etnisk/kulturell inriktning är och i vilken utsträckning sådan äldreomsorg efterfrågas av äldre med invandrabakgrund. Äldreomsorgsverksamheter med etnisk/kulturell inriktning bör av både praktiska och rationella skäl ses som resurser för hela

staden. Det torde också vara möjligt med lokalmässig integration, till exempel att vissa avdelningar på stadens servicehus avdelas för etniska grupper och att personal med språklig och kulturell kompetens rekryteras till dessa avdelningar.

Avinstitutionaliseringen gör att vi också kan förutse ökat behov av äldre som förutom åldersrelaterade behov också har icke-åldersrelaterade funktionsnedsättningar. Dessa funktionsnedsättningar upphör inte på 65-årsdagen. Det finns äldre utvecklingsstörda och äldre med psykiska funktionsnedsättningar som har samma rätt som andra äldre att få både boende och den omsorg de är i behov av i övrigt, men som har svårigheter att få sitt bistånd tillgodosett inom gängse äldreomsorg.

Jag vill med ovanstående bakgrund föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. utreda behovet av ändrade fördelningsnycklar med hänsyn taget till de äldres inkomster och boendesituation,
2. utreda behovet av äldreomsorg för olika etniska grupper i staden,
3. utreda behovet av äldreomsorg för äldre med icke-åldersrelaterade funktionsnedsättningar.

Stockholm den 22 januari 2001

Ann-Marie Strömberg